

Ivo Donadini

OTAC FEDELE IZ ZADRA I NJEGOVE USPOMENE VEZANE UZ SPLIT U VRIJEME PADA VENECIJE 1797.

U literaturi uz drugi dio svoje »Povijesti Splita« Grga Novak među autorima navodi i pisca pod imenom Fidelis a Jadera (Fedele da Zara) s njegova dva memoarska spisa: »Epistola conscripta Spalati tempore pestis urbem depopulantis anno 1784« i »Produzioni ascetiche ed ascitizie, concernenti la peste di Spalato 1784, Venezia 1790«. Treba pretpostaviti prema tome, da su ovi memoari poslužili Grgi Novaku, između ostaloga, kao izvor pri opisu događaja vezanih uz veliku epidemiju kuge u Splitu god. 1784.

Govoreći o splitskim akademijama u 18. stoljeću, Grga Novak u istom dijelu svoje »Povijesti Splita«, kao člana Gospodarske akademije (Società economica di Spalato) u god. 1790. spominje i izvjesnog »kapucina ... da Zara« (prema zapisniku akademije od 7. 2. 1790.). Iako ime ovog kapucina nije navedeno, nema nikakve dvojbe, da se pod tom skoro anonimnom oznakom krije u stvari baš Otac Fedele iz Zadra (Fidelis a Jadera), autor navedenih memoarskih spisa i uspomena koje danas u prijevodu objavljujemo. Podaci iz njegove biografije to u potpunosti potvrđuju.

Ime o. Fedelea iz Zadra ne pojavljuje se više ni na jednom mjestu u Novakovoj »Povijesti Splita«.

U novije vrijeme međutim objavljeni su u Mlecima izvodi iz njegove autobiografije odnosno uspomena, koji se odnose na dva događaja što ih je o. Fedele doživio za vrijeme svog dugog boravka u Splitu u razdoblju od 1781. do 1801. godine. Prvi se dio odnosi na događaje u Splitu vezane uz pad Venecije 1797, a drugi na epidemiju kuge 1784. godine (vjerojatno je to jedan od tekstova spomenutih u literaturi Novakove »Povijesti Splita«).

Iz njegove biografije, koju ovdje navodimo u kratkim izvodima, doznajemo da se otac Fedele, u građanskom životu Nikola Busotti, rodio u Zadru 8. rujna 1728. kao sin Karla Busottija, rodom iz Pijemonta, po zanimanju vojnika sa službom tada u mletačkoj posadi u Zadru, i majke Ane Zulatti, kćerke jednog liječnika iz Trogira, porijeklom iz Roviga. Završivši školovanje u nadbiskupskom sjemeništu u Zadru, Nikola Bu-

sotti zaređen je 1751. u istom mjestu za svećenika. Ubrzo nakon toga pređe u Mletke da bi već 1755. stupio u kapucinski red. God. 1781. premješten je u Split u svojstvu kapelana kapucinskog samostana i dušobrižnika mletačke posade u gradu, gdje ostaje skoro punih dvadeset godina. Tu ga je zatekla i smrt, izgleda u drugoj polovini 1801.

Osim djelatnosti vezane uz svoje zvanje, bavio se književnošću (na talijanskom i latinskom jeziku), zanimajući se među ostalim i za privredne probleme. Postaje članom i dopisnikom raznih akademija u Italiji i Dalmaciji, pa tako i Gospodarske akademije u Splitu.

Godine njegova boravka u Splitu bogate su burnim događajima. Odmah po njegovu dolasku zavlada u gradu velika oskudica i glad. Kratko vrijeme nakon toga izbije 1784. jedna od najtežih epidemija kuge, »pestis urbem depopulans« kako on to kaže, a koja je kroz vrijeme od samo par mjeseci decimirala stanovništvo grada. Kugom je bio zahvaćen i otac Fedele, ali on je uspije preboljeti. I konačno god. 1797, skoro već pred samu smrt, doživi u Splitu pad Venecije, koji je događaj — s obzirom na višestoljetnu prisutnost i vladavinu Mletačke Republike u našim krajevima, tako snažno potresao gradom.

U svojim Uspomenama, koje je u obliku biografije počeo pisati još za vrijeme karantene nakon preboljele bolesti, opisao je oba ova događaja, onako kako ih je on doživio u Splitu. Njegove Uspomene čuvaju se danas u arhivu kapucinskog samostana u Mestreu.

Nijedan od ovih njegovih zapisa, koliko nam je poznato, nije preveden na hrvatski. To nas je i ponukalo da ih objavimo u našem časopisu, to više što se radi o zaista interesantnom dijelu splitske prošlosti. Danas to činimo s prijevodom njegova opisa događaja u Splitu u danima propasti Venecije 1797.

Prije toga, nekoliko riječi na ime obvezatnog uvoda.

Na činjenicu pada i tako nejunačke propasti jedne tisućljetne državne tvorbe i društva, koje je u povijesti europske kulture i civilizacije ostavilo značajan trag za sobom, posebno u našim krajevima, naš autor gleda iz optike čovjeka koji je čitavim svojim životom i bićem, odgojem i zvanjem bio s tim svijetom najuže povezan. Njegov stav prema tim naglim i korjenitim promjenama staroga društva nije mogao biti zbog toga nego samo negativan. Svu krivnju za ovaj »nenadani« i »opaki« preobražaj baca on na »anarhični i bezvjerski sistem« demokratskog »francuzizma«.

Činjenica je međutim da bi — u času kada se je u potpuno izmijenjenim odnosima ekonomskih i društvenih snaga našla izvan glavnih prometnih putova, ova po svojoj unutrašnjoj konstituciji aristokratska tvorevina bila propala sama od sebe, i bez utjecaja vanjskih političkih ili vojnih faktora. To joj se je u stvari i dogodilo: dovoljno je bilo da se pred njezinim granicama pojavi mlada republikanska francuska vojska, koja je sobom nosila nove, na revoluciji građanskog društva zasnovane ideje o narodnom legalitetu i suverenitetu, pa da se ona sruši bez ikakvog otpora. Pad Venecije je prema tome ne samo pad jednog politički nego i društveno dotrajalog sistema. Taj pad otac Fedele doživljava u apokaliptičkoj viziji propasti svog vlastitog svijeta.

